

Ыбырай Алтынсарин атындағы
мекеп -лицей

ағы
мектеп-лицей

Тақырып : **Топырақ түзуші факторлар**

Оқушы: Жұмабек Әмина ,Қабдрахманова
Айсана

Тексеруші Нұрмұхан А.

Мақсаты

- Топырақтың қалай түзілетінің білу
- Топырақ түзуші факторлармен танысу

Топырақ - табиғи факторлардың, яғни тау жынысы, климат, жер бедері, тірі ағзалар (өсімдіктер, жануарлар, микроағзалар) мен адамдардың өндірістік іс- әрекеттің бір-біріне өзара әсерінің нәтижесінде пайда болған жердің үстінгі қабаты.

Топырақ
түзуші
факторла
р

Тау жыныстары

Климаттық әсерлер

Өсімдіктер мен жануарлар

Жердің бедері

Уақыт әсері

Адамның іс-әрекеті

Жер бетінде топырақтүзілу тіршілік пайда болғалы бері басталды. Кез келген тау жынысы қанша терен ыдырап, үгілгеніне карамастан әлі топырақ болмайды. Тек аналық жыныстардың өсімдік және жануар организмдерімен белгілі бір климат жағдайында ұзақ әрекеттесуі ғана топырақтың оны тау жынысынан ерекшелендіретін өзіндік қасиеттерін жасайды.

Климат жағдайларының топырақтүзілу үрдісі үшін маңызды мәні бұрыннан өзіне назар аударып келеді. Топырақтың энергиямен және сумен қамтамасыз етілуі осы климатқа байланысты. Келген жылу мен ылғалдың жылдық мөлшеріне, оның тәуліктік және маусымдық таралуы ерекшеліктеріне қарай топырақтүзілу үрдісі дамиды.

Жоғарғы өсімдіктер мен микроорганизмдер белгілі бір кешен құрайды. Олардың ықпалымен әртүрлі топырақ типтері түзіледі.

Жер бедерінің әсері негізінен жер бетіне келген жылу мен суды таратуынан көрінеді. Жергілікті жердің биіктігінің бірталай өзгеруі температуралық жағдайдың өзгеруіне әкеледі.

Топырақ түзілудің мүлдем ерекше факторы - уақыт. Топырақта өтетін барлық үрдістер уақыт ішінде өтеді. Сыртқы жағдайлардың ықпалы байқалып, топырақтүзілу факторларына сәйкес топырақ қалыптасуы үшін белгілі бір уақыт қажет.

Қалған барлық факторлардан топыраққа адамның, дәлірек айтсақ адам қоғамының ықпалы күрт ерекшеленеді. Табиғаттың топыраққа әсері кездейсоқ түрде болса, адам өзінің шаруашылық әрекетінің барысында топыраққа бағытты түрде әрекет етеді.

Қорытынды

- Топырақ түзуші жыныстардың маңызының үлкендігіне қарамастан топырақ түзілуде жетекші рөлді атқарады. Тіршіліксіз топырақта болмас еді.

Назарларыңызға рақмет!